

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

№ 21 (594)

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

- *Болзол батлах тухай*

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

- *Барилгын салбарт мэргэжилтэй ажилчин бэлтгэх зарим арга хэмжээний тухай*
- *Хөтөлбөр батлах тухай*

Улсын Их Хурлын Тамгын газар
Улаанбаатар хот
2009 он

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ

Долоо хоног тутмын хэвлэл

2009 оны зургадугаар сарын 03 № 21 (594)

Улаанбаатар хот

Гарчиг

Нэг. МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

276. Болзол батлах тухай Дугаар 33 443

Хоёр. МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

277. Иманханы Төлөөгөнд Монгол Улсын ХАА-н гавьяат механикжуулагч цол хүртээх тухай Дугаар 96 444

278. Мухайсын Зейнелханд Монгол Улсын гавьяат эдийн засагч цол хүртээх тухай Дугаар 97 445

Гурав. МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

279. Барилгын салбарт мэргэжилтэй ажилчин бэлтгэх зарим арга хэмжээний тухай Дугаар 23 445

280. Хөтөлбөр батлах тухай Дугаар 32 447

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2009 оны 04 дүгээр сарын 30-ны өдөр

Дугаар 33

Улаанбаатар хот

Болзол батлах тухай

Монгол Улсын иргэний цэргийн үүргийн болон цэргийн албан хаагчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 8 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн хэлбэрээр орлуулан хаах болзол-ыг 1 дүгээр хавсралтаар, "Цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн хэлбэрээр орлуулан хаах иргэний

төлөх төлбөрийн хэмжээг тогтоох сүлжээ"-г 2 дугаар хавсралтаар тус тус баталсугай.

2. Энэ тогтоол батлагдсантай холбогдуулан "Болзол батлах тухай" Улсын Их Хурлын 1998 оны 8 дугаар сарын 14-ний өдрийн 94 дүгээр тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

ДДЭМБЭРЭЛ

Монгол Улсын Их Хурлын 2009 оны 33 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт

ЦЭРГИЙН ДҮЙЦҮҮЛЭХ АЛБЫГ МӨНГӨН ТӨЛБӨРИЙН ХЭЛБЭРЭЭР ОРЛУУЛАН ХААХ БОЛЗОЛ

1. Монгол Улсын иргэний цэргийн үүргийн болон цэргийн албан хаагчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 8 дахь хэсэгт заасны дагуу цэргийн жинхэнэ алба хаагаагүй 27 нас хүрсэн эрэгтэйчүүд цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн хэлбэрээр орлуулан хаана.

2. Цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн хэлбэрээр орлуулан хаах мөнгөн төлбөрийн хэмжээг хугацаат цэргийн албан хаагчийн хангамж, үйлчилгээний тухайн жилийн дундаж зардлаар тооцож Засгийн газар жил бүр тогтооно.

3. Цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн хэлбэрээр орлуулан хаах мөнгөн төлбөрийн хэмжээг цэрэг татлагын товчоогоор орж хуульд заасан үндэслэлээр хугацаат цэргийн албанаас жил бүр чөлөөлөгдсөн байдлыг харгалзаж, энэ болзолын 8 дахь хэсэгт заасны дагуу чөлөөлөгдөх үндэслэл нь үгүй болсон тохиолдолд цэргийн алба хаах насны дээд хязгаар хүртэлх үлдсэн хугацааны мөнгөн төлбөрийн хэмжээг энэ тогтоолын 2 дугаар хавсралтын дагуу тооцно.

4. Цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн хэлбэрээр орлуулан хаах, эсхүл төлбөрөөс чөлөөлөх үндэслэлийг сум, хорооны Засаг

дарга, тухайн иргэний ажиллаж байгаа байгууллагын тодорхойлолт, төрсний гэрчилгээ, иргэний үнэмлэх, гэрлэлтийн бүртгэл, нийгмийн халамжийн дэвтэр, эмнэлгийн магадлагааг тус тус үндэслэн цэрэг татлагын товчооноос иргэн бүрээр гаргаж, аймаг, дүүргийн Цэргийн штабт саналаа оруулна. Аймаг, дүүргийн Цэргийн штаб уг үндэслэл, саналыг магадлан хянаж, дүгнэлтийн хамтаар аймаг, дүүргийн Засаг даргад уламжлах бөгөөд эцсийн шийдвэрийг Засаг дарга гаргана.

5.Цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн хэлбэрээр орлуулан хаасан иргэн Дайчилгааны тухай хуульд заасны дагуу дайчилгааны бэлтгэл нөөцийн 2 дугаар зэргийн бэлтгэл үүрэгтний сургалтад хамрагдана.

6.Цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн хэлбэрээр орлуулан хаах болзлыг хангаж, мөнгөн төлбөр тогтоолгосон иргэн төлбөрөө цэргийн албаны дараагийн ээлжит татлагын өмнө барагдуулж дууссан байна.

7.Цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн хэлбэрээр орлуулан хаах болзлыг хангасан, дараахь шалтгаанаар цэргийн жинхэнэ албаны татлагад ороогүй иргэнээр уг төлбөрийг нөхөн төлүүлнэ:

1/гадаадад хувиараа ажил хөдөлмөр эрхэлж байсан, эсхүл цагаачлан амьдарч байгаад эх орондоо эргэж ирсэн;

2/иргэний шилжин суурьших хөдөлгөөний бүртгэл завсардсан;

3/цэргийн жинхэнэ албаны татлагаас зайлсхийсэн.

8.Цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн хэлбэрээр орлуулан хаахаас дараахь үндэслэлээр чөлөөлнө:

1/Монгол Улсын иргэний цэргийн үүргийн болон цэргийн албан хаагчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлд заасан үндэслэлээр цэргийн жинхэнэ албанаас жил дараалан чөлөөлөгдөж байлдагч, түрүүчийн алба хаах насны дээд хязгаарт хүрсэн эрэгтэйчүүд;

2/эрүүл мэндээр тэнцэхгүйн улмаас тайван цагт цэргийн жинхэнэ алба хаахаас бүрмөсөн чөлөөлөгдсөн иргэн;

3/цагдаа, тагнуул, гамшигтай тэмцэх чиг үүрэг бүхий алба, мэргэжлийн анги, салбар, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад 2-оос доошгүй жил тасралтгүй төрийн тусгай алба хаасан 18-25 насны иргэн;

4/цэргийн албыг дүйцүүлэн хаасан иргэн.

9.Цэргийн дүйцүүлэх албыг мөнгөн төлбөрийн хэлбэрээр орлуулан хаах иргэний тоо бүртгэл хөтлөх, мөнгөн төлбөрийг төлөх, хураан авах, төлбөрийн орлогыг ашиглах журмыг Засгийн газар тогтооно.

Монгол Улсын Их Хурлын 2009 оны
33 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралт

ЦЭРГИЙН ДҮЙЦҮҮЛЭХ АЛБЫГ МӨНГӨН ТӨЛБӨРИЙН ХЭЛБЭРЭЭР ОРЛУУЛАН ХААХ ИРГЭНИЙ ТӨЛӨХ ТӨЛБӨРИЙН ХЭМЖЭЭГ ТОГТООХ СҮЛЖЭЭ

Бололтод заагдсан үндэслэлээр хугацаат цэргийн албанаас чөлөөлөгдсөн жил	0	1	2	3	4	5	6	7
Төлбөрийн хэмжээ /хувиар/	100	88	74	60	46	32	28	14

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2009 оны 03 дугаар
сарын 19-ны өдөр

Дугаар 96

Улаанбаатар
хот

Иманханы Төлөөгөнд Монгол Улсын ХАА-н гавъяат механикжуулагч цол хүртээх тухай

Хөдөө аж ахуйн салбарт олон жил үр бүтээлтэй ажиллаж, жил бүр га-аас авах ургацын хэмжээг нэмэгдүүлэн тогтвортой өндөр ургац хурааж, хүнсний ногооны үр үржүүлэх, газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэхэд оруулж байгаа хувь

нэмрийг нь үнэлж Ховд аймгийн Буянт сумын тариаланч Иманханы Төлөөгөнд Монгол Улсын ХАА-н гавъяат механикжуулагч цол хүртээсүгэй.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ

Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2009 оны 03 дугаар
сарын 19-ны өдөр

Дугаар 97

Улаанбаатар
хот

Мухайсын Зейнелханд Монгол Улсын гавъяат эдийн засагч цол хүртээх тухай

Банк санхүүгийн байгууллагад олон жил идэвх зүтгэл, үр бүтээлтэй ажиллаж, банкны тогтолцоог боловсронгуй болгох, материаллаг баазыг бэхжүүлэх, мэргэжлийн боловсон хүчнийг сургаж бэлтгэхэд оруулсан хувь нэмрийг нь үнэлж Баян-

Өлгий аймаг дахь Монгол банкны салбарын зөвлөх Мухайсын Зейнелханд Монгол Улсын гавъяат эдийн засагч цол хүртээсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

Н.ЭНХБАЯР

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2009 оны 01 дүгээр
сарын 28-ны өдөр

Дугаар 23

Улаанбаатар
хот

Барилгын салбарт мэргэжилтэй ажилчин бэлтгэх зарим арга хэмжээний тухай

Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. "100 мянган орон сууц"-ны төслийн хүрээнд 2009 онд мэргэжилтэй ажилчин бэлтгэх төлөвлөгөөг хавсралтын ёсоор баталсугай.

2. "100 мянган орон сууц" төслийн хүрээнд барилгын мэргэжлээр ажилчин бэлтгэх захиалга, төлөвлөлт, зохицуулалт, мэргэжлийн зэрэг олгох сургалт болон ажлын байрны мэдээлэл, сурталчилгааны асуудал хариуцсан алба ажиллуулахыг Зам, тээвэр, барилга, хот байгуулалтын сайд Х.Баттулгад зөвшөөрсүгэй.

3. Энэхүү тогтоолын 1 дүгээр зүйлээр баталсан төлөвлөгөөний дагуу зохион байгуулагдах сургалтад ажилгүй болон ажил идэвхтэй хайж байгаа иргэд, хугацаат цэргийн албан хаагчдыг хамруулах арга хэмжээ авахыг Зам, тээвэр, барилга, хот байгуулалтын сайд Х.Баттулга, Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн сайд Т.Ганди, Боловсрол, соёл шинжлэх ухааны сайд Ё.Отгонбаяр, Батлан хамгаалахын сайд Л.Болд нарт тус тус даалгасугай.

4. Дараахь зардлыг дор дурдсан эх үүсвэрээс санхүүжүүлэх арга хэмжээ авахыг Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн сайд Т.Ганди, Зам, тээвэр, барилга, хот байгуулалтын сайд Х.Баттулга нарт даалгасугай:

а) мэргэжлийн боловсрол, мэргэжлийн түр сургалтын байгууллага болон үйлдвэр дээрх сургалтаар барилгын салбарын мэргэжилтэй ажилчин бэлтгэхэд шаардагдах зардлыг хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангаас;

б) барилгын салбарын аж ахуйн нэгж, байгууллагын сургалтын орчин, нөхцөлийг сайжруулж, мэргэжилтэй ажилчин дадлагажуулахад болон энэ тогтоолын 2 дугаар зүйлд заасан үйл ажиллагаанд шаардагдах зардлыг барилгын төсвийн үнийн төлөвлөгөөт хуримтлалаас.

5. "100 мянган орон сууц"-ны төслийн хүрээнд мэргэжилтэй ажилчин бэлтгэх төлөвлөгөөг жил бүр шинэчлэн баталж, шаардагдах хөрөнгийг улс, орон нутгийн төсөв, холбогдох тусгай зориулалтын сан, эзэл, тусламжийн эх үүсвэрээс бүрдүүлэх арга хэмжээ авч, хэрэгжилтийг зохион байгуулж ажиллахыг Засгийн газрын гишүүд, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт үүрэг болгосугай.

6. Ялтанд хөдөлмөрийн дадлага олгох, мэргэжил эзэмшүүлэх зорилгоор төвлөрсөн хорих ангиудын дэргэд мэргэжлийн түр сургалт зохион байгуулж ажиллуулахыг Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Ц.Нямдоржид даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

С.БАЯР

**ЗАМ, ТЭЭВЭР, БАРИЛГА,
ХОТ БАЙГУУЛАЛТЫН
САЙД**

Х.БАТТУЛГА

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2009 оны 02 дугаар сарын 4-ний өдөр

Дугаар 32

Улаанбаатар хот

Хөтөлбөр батлах тухай

Монгол Улсын мянганы хөгжлийн зорилтод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлого, Төрөөс хүнс, хөдөө аж ахуйн талаар баримтлах бодлого, Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгагдсан зорилтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. "Хүнсний баталгаат байдал" үндэсний хөтөлбөрийг хавсралтын ёсоор баталсугай.

2. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг жил бүр батлан хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулж ажиллахыг Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд Т.Бадамжунайд даалгасугай.

3. Нийслэл, аймаг бүр "Хүнсний баталгаат байдал" дэд хөтөлбөр боловсруулан хэрэгжүүлж, дүнг жил бүрийн 2 дугаар сарын 1-ний дотор Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яаманд ирүүлж байхыг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт үүрэг болгосугай.

4. Хөтөлбөрт тусгагдсан зорилт, үйл ажиллагааг жил бүрийн эдийн засаг, нийгмийг

хөгжүүлэх үндсэн чиглэлд, түүнийг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийг улсын болон орон нутгийн төсөвт тусгах, эзэл, тусламж, төсөлд хамруулан санхүүжүүлэх арга хэмжээ авахыг Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд Т.Бадамжунай, Сангийн сайд С.Баярцогт, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт даалгасугай.

5. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явц, үр дүнг жил бүрийн I улиралд багтаан Засгийн газарт танилцуулж байхыг Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайд Т.Бадамжунайд үүрэг болгосугай.

6. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан "Хөтөлбөр батлах тухай" Засгийн газрын 2001 оны 10 дугаар сарын 24-ний өдрийн 242 дугаар тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**
С.БАЯР
**ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ,
ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН
САЙД**
Т.БАДАМЖУНАЙ

Засгийн газрын 2009 оны 32 дугаар тогтоолын хавсралт

"Хүнсний баталгаат байдал" үндэсний хөтөлбөр

Нэг. Хүнсний баталгаат байдлын өнөөгийн байдал

1. Хүнсний үйлдвэрлэл, хангамж: Манай улс хүн амын мах, сүү, төмсний хэрэгцээг дотоодын үйлдвэрлэлээр хангаж байгаа боловч улирлын хамаарал, хот, хөдөөгийн хүн амын хэрэглээний зөрүү их байна. Тухайлбал, статистик мэдээнээс харахад хот, суурин газрын иргэд 1.5 дахин бага мах, 3.9 дахин бага сүү хэрэглэж байхад хөдөөгийн иргэд төмс, хүнсний ногоо 2 дахин, өндөг 9.5 дахин бага хэрэглэж байна.

2. Хүнсний бүтээгдэхүүний чанар, эрүүл ахуйн аюулгүй байдал: 2007 оны статистикийн мэдээгээр хүнсэнд хэрэглэж байгаа махны зөвхөн 6.4 хувь, сүүний 2.2 хувийг үйлдвэрийн аргаар боловсруулж, бусад нь мал эмнэлэг, ариун цэврийн хяналтаас гадуур бэлтгэсэн бүтээгдэхүүн эзэлж байна. Зах зээл дээр худалдаалж байгаа хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүн нь гарал үүслийн хувьд тодорхойгүй, чанар, эрүүл ахуйн шинжилгээнд хамрагдаж баталгаажгаагүй байна. Мэргэжлийн хяналтын ерөнхий газрын мэдээгээр импортын хүнс, түүхий эдэд химийн хорт бодисын үлдэгдэл зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтрэх, хортон шавьж, эмзэг төрөгч бичил биетэн илрэх тохиолдол цөөнгүй байна. Хүн амын хэрэгцээнд нийлүүлдэг байгаа мах, сүү, төмс, хүнсний ногоог савлах,

хадгалах, тээвэрлэх, худалдах үе шатанд технологийн горим, эрүүл ахуй, ариун цэврийн шаардлага зөрчигдөх тохиолдол түгээмэл байна.

3. Хүнсний шимт чанар: Монгол хүний хүнсний хэрэглээнд мах, гурилан бүтээгдэхүүн зонхилж, эрдэс, аминдэмийн гол эх үүсвэр болох жимс, хүнсний ногоо бага хувийг эзэлсэн хэвээр байна. Улсын хэмжээгээр тооцоход хүний хоногийн хоолны дундаж илчлэгээс эмзэг бүлгийн хүн 33 хувиар бага илчлэгтэй хоол хэрэглэж байна.

Улсын хэмжээгээр жилийн нийт хэрэгцээт давсны 96.3 хувийг иоджуулж, дотоодод үйлдвэрлэсэн гурилын 30 гаруй хувийг төмөр, аминдэмээр баяжуулдаг болоод байна. Гэвч хүнсний шимт чанар, хооллолтын гол үзүүлэлт болох хүүхэд бага жинтэй төрөх, 5 хүртэлх насны хүүхдийн өсөлт хоцрох, тураал, рахит, цус багадалт тууштай буурахгүй байна. Хүн амын хүнсний хэрэглээ, зохистой хооллолтын мэдлэг, дадал хангалтгүй байгаагаас хүн амын дундаж хоол хүнснээс шалтгаалах өвчин эмзэг буурахгүй байна. 2006 онд хийсэн хоол тэжээлийн эрсдэлт хүчин зүйлсийн судалгаанд хамрагдсан насанд хүрэгчдийн 4.9 хувь нь туранхай, 21.8 хувь нь илүүдэл жинтэй, 9.8 хувь нь таргалалттай байжээ. Түүнчлэн жирэмсэн эмэгтэй болон хөхүүл эхчүүдийн хоолны хүртээмж, шимт чанар хангалтгүй, нийгмийн эмзэг хэсэг болох асран хамгаалах хүнгүй, хөгжлийн бэрхшээлтэй

иргэн, өндөр настан, ядуу өрхийн хүн амд хүнсний хомсдол илүү их байна.

4. Эрх зүй, зохион байгуулалт, санхүүжилт: Хүнсний баталгаат байдалтай холбоотой харилцааг Хүнсний тухай, Газрын тухай, Усны тухай, Малын удмын сан, эрүүл мэндийг хамгаалах тухай, Улсын хилээр амьтан, ургамлын гаралтай бүтээгдэхүүнийг нэвтрүүлэх үеийн хорио цээрийн хяналтын тухай, Тариалангийн тухай, Ариун цэврийн тухай зэрэг хуулиар зохицуулж байна. Зах зээлийн тогтолцоонд шилжсэнээс хойш хүнсний боловсруулах үйлдвэрийн хөгжил төрийн зүгээс бодитой дэмжлэг үзүүлээгүйгээс технологийн дэвшил гарахгүй, хүнсний бүтээгдэхүүний чанар, аюулгүй байдал тогтвортой хангагдахгүй байна. Хүнсний хангамж, хүртээмж, аюулгүй байдал, хоол тэжээл зэрэг асуудлыг 4-5 яам, агентлаг хэсэгчлэн хариуцдаг, түүнийг нэгтгэн төлөвлөх, зохицуулах, дүгнэх удирдлагын тогтолцоо бүрдээгүй байна. Хүнсний бүтээгдэхүүн, түүхий эдийн чанар, аюулгүй байдлын үзүүлэлтийг олон улсын хэмжээнд хүлээн зөвшөөрөгдөхүйц түвшинд тодорхойлох чадавхи бий болгох хэрэгцээ урган гарч байна.

Хоёр. Хөтөлбөрийг шинэчлэн боловсруулах үндэслэл, шаардлага, нэр томьёо

5. Эрх зүйн үндэслэл: "Хүнсний хангамж, аюулгүй байдал, хоол тэжээл" үндэсний хөтөлбөрийг 2001 онд батлан хэрэгжүүлж эхэлснээс хойш Төрөөс хүнс, хөдөө аж ахуйн талаар баримтлах бодлого, Монгол Улсын мянгань хөгжлийн зорилтод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлого, Дэлхийн Хүнсний дээд хэмжээний уузалтын зөвлөмж зэрэг бодлогын баримт бичгүүд батлагдаж гарсан тул хөтөлбөрийг шинэчлэн боловсруулах шаардлага гарч байна.

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хөгжлийн Хөтөлбөр, Хүүхдийн сан, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хүнс, хөдөө аж ахуйн байгууллагын хамтарсан баг 2006 онд "Хүнсний хангамж, аюулгүй байдал, хоол тэжээл" үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд үнэлгээ хийж хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх санхүүгийн эх үүсвэр тодорхойгүй, зохион байгуулалтын хүчин зүйлүүд тухайн хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд сөргөөр нөлөөлсөн гэж үзээд шинэчлэн боловсруулах зөвлөмж өгсний дагуу 2007 оны 8 дугаар сард Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хүнс, хөдөө аж ахуйн байгууллага болон Хүнс, хөдөө аж ахуйн яамны хооронд байгуулсан санамж бичигт "Хүнсний хангамж, аюулгүй байдал, хоол тэжээл" үндэсний хөтөлбөрийг шинэчлэн боловсруулахаар завсан.

6. Практик шаардлага: Сүүлийн жилүүдэд дэлхийн зах зээл дээр хүнсний бүтээгдэхүүн хомсдож, үнэ нь огцом нэмэгдэж байгаагаас олон орон хүнсний баталгаат байдлынхаа бодлогод өөрчлөлт шинэчлэлт хийж, төрөөс хөдөө аж ахуйд хийх санхүүжилт, зохицуулалтаа нэмэгдүүлэх арга хэмжээ авч байна. Манай улс ч бий болсон гадаад,

дотоод хүчин зүйлийг харгалзан хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлийг сэргээн хөгжүүлж, гол нэрийн хүнсний бүтээгдэхүүнээр дотоодын хэрэгцээгээ хангадаг болох, эдийн засгийн тогтворгүй байдал, гамшгийн үед хэрэглэх хүнсний гол нэрийн бүтээгдэхүүний нөөцийг нэмэгдүүлэх, хүн амын хоол тэжээлийн дутал, халдварт бус өвчний тархалтыг бууруулахад төрөөс үзүүлэх дэмжлэгийг нэмэгдүүлэх арга хэмжээг яаралтай авах зэрэг олон асуудал тулгамдаж байгаа нь энэхүү хөтөлбөрийг шинэчлэн боловсруулах практик шаардлага, үндэслэл болж байна.

7. Энэхүү хөтөлбөрт тусгагдсан нэр томьёог дараахь байдлаар ойлгоно:

7.1. "хүнсний баталгаат байдал" гэж хүнсний бүтээгдэхүүний хангамж, хүртээмж, хэрэглээ, тогтвортой байдлыг хангахтай холбогдсон цогц арга хэмжээг;

7.2. "хүнсний хангамж" гэж хүн ам хоногийн хэрэгцээт бүх төрлийн хүнсээр хангагдсан байдлыг;

7.3. "хүнсний хүртээмж" гэж хот суурин, хөдөөгийн хүн амын хүнсний хэрэгцээ жилийн туршид жигд хангагдах байдлыг;

7.4. "хүнсний хэрэглээ" гэж хот суурин, хөдөөгийн хүн ам хүнсний бүтээгдэхүүнийг хэрхэн хэрэглэж байгаа үр дүнг;

7.5. "хүнсний тогтвортой байдлыг хангах" гэж тухайн нутаг дэвсгэрт эдийн засгийн хямрал, дайн, дайн бүхий болон байгалийн гамшгийн үед хүн амыг хүнсээр тогтвортой хангахтай холбогдсон цогц арга хэмжээг;

7.6. "хүнсний аюулгүй байдал" гэж хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүн нь зориулалтын дагуу бэлтгэгдэж хэрэглэхэд хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй байхыг;

7.7. "хоол тэжээл" гэж хоол, хүнс нь хүний бие махбодийн хэвийн үйл ажиллагаа, өсөлт, хөгжил, илчлэгийн хэрэгцээг хангахуйц байхыг;

7.8. "хооллох нэгж" гэж тухайн хүнсний бүтээгдэхүүнээс нэг удаад хэрэглэх дундаж хэмжээг;

7.9. "хоол, хүнсээр дамжих өвчин" гэж нян, вирус болон бусад өвчин үүсгэгч, химийн бодис, ионжуулагч цацрагаар бохирдсон хоол, хүнс, усыг хэрэглэснээс үүсэх өвчин;

7.10. "тураалтай хүүхэд" гэж хүүхэд насандаа тохирох хэвийн өсөлтийн хэмжээнээс бага жинтэй байхыг;

7.11. "өсөлт хоцролт" гэж хүүхдийн өндөр нь тухайн насны хэвийн хэмжээнээс бага байхыг;

7.12. "туранхай" гэж жин, өндөр нь тухайн насны хэвийн хэмжээнээс бага байхыг;

7.13. "бага жинтэй төрөл" гэж хүүхэд 2500 граммаас бага жинтэй төрөхийг;

7.14. "нэмэгдэл хоол" гэж хүүхдэд 6 сартайгаас нь эхлэн нэмэлтээр өгч байгаа хоолыг;

7.15. "хөдөө аж ахуйн зохиистой дадаг" гэж амьтан, ургамлын гаралтай хүнсний бүтээгдэхүүн, түүхий эдийн бэлтгэх, үйлдвэрлэх, тээвэрлэх,

худалдах сүлжээний бүх үе шатанд бүтээгдэхүүний аюулгүй, тохиромжтой байдлыг хангахад шаардагдах бүхий л дадал, нөхцөл, үйл ажиллагааг;

7.16. "эрүүл ахуйн зохистой дадал" гэж хүнсний сүлжээний бүх үе шатанд бүтээгдэхүүний аюулгүй, тохиромжтой байдлыг хангахад шаардагдах бүхий л дадал, нөхцөл, үйл ажиллагааг;

7.17. "үйлдвэрлэлийн зохистой дадал" гэж хэрэглэгчийн шаардлага, бүтээгдэхүүний өвөрмөц чанарыг хангахад чиглэсэн үйлдвэрлэлийн болон чанарын хяналт, удирдлага, үйл ажиллагааны зохистой дадлын цогц арга хэмжээг;

7.18. "аюулын дүн шинжилгээ болон эгзэгтэй цэгийн хяналт" гэж хүнсний бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийн шат дамжлага бүрт гарч болзошгүй аюулыг тодорхойлох, үнэлэх, засварлах, баталгаажуулах цогц арга хэмжээг;

7.19. "зохицуулах үйлчлэлтэй бүтээгдэхүүн" гэж хүний бие махбодийг бүхэлд нь, эсхүл тодорхой эрхтний үйл ажиллагааг дэмжжээг биологийн идэвхит бодис, ашигтай бичил биетнийг агуулсан бүтээгдэхүүнийг;

7.20. "баяжуулсан хүнсний бүтээгдэхүүн" гэж тухайн бүтээгдэхүүнд агуулагддаггүй, эсхүл боловсруулалтын явцад алдагддаг, хүний биед зайлшгүй шаардлагатай аминдэм, эрдэс болон бичил тэжээлийг тусгай технологи, стандартын дагуу нэмсэн хүнснийг.

Гурав. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх хугацаа

8. Энэхүү хөтөлбөр нь 2009–2016 онд хэрэгжинэ:

-Эхний үе шат 2009-2012;

-Хоёр дахь үе шат 2013-2016.

Дөрөв. Хөтөлбөрийн зорилго, тэргүүлэх чиглэл, зорилт

9. Хөтөлбөрийн зорилго нь иргэн, төр, олон нийт, хувийн зөвшлийн зохистой оролцоог хангах замаар нийт хүн амыг тэжээллэг, аюулгүй хүнсээр жигд, хүртээмжтэй, тогтвортой хангаж, эрүүл аж төрөх болон хөдөлмөрийн бүтээмжийг нь дээшлүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэхэд оршино.

10. Хөтөлбөрийн дээрх зорилгыг хангахын тулд дараахь 4 тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд хамрагдах үндсэн 13 зорилгыг хэрэгжүүлнэ:

10.1. Нэгдүгээр тэргүүлэх чиглэл: Хүнсний хангамж, чанар, аюулгүй байдлыг хангах эрх зүй, эдийн засаг, зохион байгуулалтын таатай орчин бүрдүүлэх.

10.1.1. хүнсний хангамж, чанар, аюулгүй байдалтай холбоотой хууль тогтоомжийг ойрын болон хэтийн хөгжлийн зорилтуудтай уялдуулан боловсронгуй болгох;

10.1.2. эдийн засаг, санхүү, бизнесийн таатай орчин бүрдүүлж дотоод, гадаадын хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлэх;

10.1.3. хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх удирдлагын бүтэц, салбар дундын зохицуулалт болон боловсон хүчний чадварыг сайжруулах;

10.2. Хоёрдугаар тэргүүлэх чиглэл: Хүн амыг тэжээллэг, аюулгүй хүнсээр хүртээмжтэй, тогтвортой хангах, хэрэглээн дэх үйлдвэрийн аргаар боловсруулсан хүнсний хувийн жинг нэмэгдүүлэх.

10.1.4. гол нэрийн хүнсний хэрэгцээг дотоодын үйлдвэрлэлээр хангаж, импортыг бууруулах;

10.1.5. хот, хөдөөгийн болон улирлаас хамаарах хүнсний хүртээмжийн ялгааг багасгах;

10.1.6. байгалийн гамшиг, эдийн засгийн тогтворгүй байдал, хүнсний хомсдлын үед хүн ам, ялангуяа эмээг бүлгийн хүн амын хүнсний хангамжийг тогтворжуулах;

10.1.7. хүнсний үйлдвэрлэлийн технологийг боловсронгуй болгож, зах зээлд өрсөлдөх чадварыг сайжруулж Монгол брэндийн хүнс экспортлох нөхцөлийг бүрдүүлэх;

10.3. Гуравдугаар тэргүүлэх чиглэл: Хүнсний бүтээгдэхүүн, ундны усны эрүүл ахуй, аюулгүй байдлыг хангах хяналт, мэдээллийн сүлжээг боловсронгуй болгох.

10.1.8. хүнсний түүхий эдийг бэлтгэх, боловсруулах, хадгалах, тээвэрлэх, борлуулах бүх дамжлагад хөдөө аж ахуй, эрүүл ахуй, үйлдвэрлэлийн зохистой даглуудыг нэвтрүүлж бүтээгдэхүүний чанар, аюулгүй байдлыг хангах;

10.1.9. хүнсний чанар, аюулгүй байдлын хяналт, мэдээллийн сүлжээ, үйл ажиллагааг сайжруулах;

10.1.10. ундны усны хүртээмж, чанар, аюулгүй байдлыг сайжруулах;

10.4. Дөрөвдүгээр тэргүүлэх чиглэл: Хүнсний тэжээллэг чанарыг сайжруулах, зохистой хооллолтыг дэмжиж, хоол тэжээлийн дутлыг бууруулах, зонхилох халдварт бус өвчнөөс сэргийлэх.

10.1.11. монгол хүний зохистой хооллолтын зөвлөмжийг шинэчлэн боловсруулж хэрэгжүүлэх, хоол тэжээлийн талаархи хүн амын боловсролыг дээшлүүлэх;

10.1.12. хоол тэжээлтэй холбоотой өвчин, эмгэгээс сэргийлэх, хяналт тавих;

10.1.13. зохицуулах үйлчилгээтэй болон баяжуулсан хүнсний үйлдвэрлэл, хэрэглээг нэмэгдүүлэх.

Тав. Хөтөлбөрийн зорилтыг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа

11. Хөтөлбөрийн 10.1.1 дэх зорилтын хүрээнд дараахь асуудлаар холбогдох хууль тогтоомж, стандартад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах буюу шинээр боловсруулж хэрэгжүүлнэ:

11.1. Хүнсний түүхий эд, малыг хүнсний зориулалтаар бэлтгэх, борлуулах, хүнсний бүтээгдэхүүний импорт, экспортын үйл ажиллагааны

зохицуулалт, хяналтын эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох;

11.2. Стратегийн болон гамшигийн нөхцөл дэх хүнсний нөөцийн нэр төрөл, тоо хэмжээг шинэчлэх тогтоох, байршлыг оновчтой болгох;

11.3. Эрүүл, экологийн цэвэр, биологийн идэвхтэй, зохицуулах үйлчилгээтэй, тусгай зориулалтын хүнсний бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, импорт, худалдаа, хэрэглээтэй холбоотой харилцааг олон улсын жишигт нийцүүлэх;

11.4. Хүнсний аюулгүй байдлын үнэлгээний үндэсний стандарт, монгол хүний хоол тэжээлийн физиологийн нормыг мөрдүүлэх;

11.5. Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллага, Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хүнс, хөдөө аж ахуйн байгууллагын Хүнсний эрх зүйн хорооноос баталсан хоол, хүнсний чанар, аюулгүй байдлын лавлагаа, зөвлөмж, шинжилгээний аргачлал, стандартыг нутагшуулан мөрдөх;

11.6. Хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэх, хадгалах, тээвэрлэх, борлуулах журам, техникийн зохицуулалтыг боловсруулж мөрдүүлэх;

11.7. Зохицуулах үйлчилгээтэй болон баяжуулсан хүнсний бүтээгдэхүүн, бага насны хүүхдийн нэмэлт хоолны үйлдвэрлэлийг дэмжих;

11.8. Мал, амьтан, ургамлын гаралтай хүнсний бүтээгдэхүүний тэжээллэг чанар, хүн амын хүнсний хэрэгцээ, хэрэглээг тодорхойлох нэгдсэн аргачлал боловсруулж мөрдүүлэх.

12. Хөтөлбөрийн 10.1.2 дахь зорилтын хүрээнд дараахь асуудлыг боловсруулж хэрэгжүүлэх:

12.1. Голлох хэрэгцээгээ импортлоор хангаж байгаа хүнсний бүтээгдэхүүн, түүхий эд болон хүнсний боловсруулах үйлдвэрийн тоног төхөөрөмжийн гаалийн болон нэмэгдсэн өртгийн албан татварыг хөнгөлөх, чөлөөлөх асуудлыг судалж, санал боловсруулах;

12.2. Хүнс, хөдөө аж ахуйн салбарын хөрөнгө оруулалтад төрөөс татаас олгох, энэ салбарт санхүүгийн түрээс, даатгал, бичил санхүүгийн үйл ажиллагаа эрхлэгчдэд төрөөс үзүүлэх санхүүгийн дэмжлэгийн төрөл, арга хэлбэрийг хуулийн зохицуулалттай болгох асуудлыг судалж, санал боловсруулах;

12.3. Хүнс, хөдөө аж ахуйн салбарын тусгай зориулалтын сангуудыг хүнс, хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлийг дэмжих сан болгон нэгтгэж, энэ салбарт олгох хөрөнгө оруулалт, жижиг зээл, даатгал, санхүүгийн түрээсийн үйлчилгээ эрхлэгчдэд Засгийн газраас үзүүлэх дэмжлэгийг төвлөрүүлэх асуудлыг судалж, санал боловсруулах;

12.4. Эрчимжсэн аж ахуй эрхлэх зориулалтаар Монгол Улсын иргэн, аж ахуйн нэгжид бэлчээрийн удаан хугацаагаар эзэмшүүлэх эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх асуудлыг судалж, санал боловсруулах;

12.5. Малчин өрхөөс авах бэлчээр ашигласны төлбөрийг ямааны хэт өсөлтийг хязгаарлах, мах, сүүний төрөлжсөн өндөр ашиг шимт үүлдрийн мал үржүүлэх сонирхлыг идэвхжүүлэхэд нийцүүлэн шинэчлэх асуудлыг судалж, санал боловсруулах;

12.6. Хүн амын хоол, хүнсний хүртээмж, хангамж, бэлэн байдал, нөөц, тэжээллэг чанар, хүнсний бохирдол болон хоол тэжээлийн байдлыг үнэлэх судалгаа, эрдэм шинжилгээний ажлын зардлыг улсын төсвөөс санхүүжүүлэх асуудлыг судалж, санал боловсруулах.

13. Хөтөлбөрийн 10.1.3 дахь зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

13.1. Монгол хүний бодисын солилцоо, илч зарцуулалт, хоол хүнсний шимт найрлагыг тодорхойлох лаборатори, боловсон хүчний чадавхийг бэхжүүлэх;

13.2. Хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүнд чанар, аюулгүй байдлын шинжилгээ хийх зориулалтаар улсын лавлагаа лаборатори байгуулж олон улсын итгэмжлэлд хамруулах;

13.3. Үйлдвэрүүдийг дотоод хяналтын лабораторитай болгож, орон нутаг дахь хяналтын лабораториудыг бэхжүүлэн уялдаа, холбоог сайжруулах;

13.4. Хилийн боомтуудад үйл ажиллагаа явуулж байгаа мэргэжлийн байгууллагыг хүнсний бүтээгдэхүүн, түүхий эдэд анхан шатны үнэлгээ хийх хурдавчилсан шинжилгээний багаж төхөөрөмжөөр хангаж, боловсон хүчний чадавхийг дээшлүүлэх;

13.5. Хүнсний үйлдвэрлэл, экспорт, импорт, хүн амын хүнсний хэрэглээ, эрүүл мэндийн мэдээллийн сан, мэдээллийн сүлжээ бий болгох;

13.6. Хүнсний хангамж, тэжээллэг чанар, аюулгүй байдлын асуудлыг хангахад төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж өргөнөөр оролцох боломж, нөхцөлийг бүрдүүлэх.

14. Хөтөлбөрийн 10.1.4 дэх зорилтын хүрээнд дараахь үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

14.1. "Мах" дэд хөтөлбөрийг боловсруулан хэрэгжүүлж, махны чиглэлийн эрчимжсэн аж ахуй, мах боловсруулах үйлдвэрүүд болон махны экспортын үйл ажиллагаа эрхлэгчдэд дэмжлэг үзүүлэх асуудлыг судалж, махны үйлдвэрлэл, хангамж, үнийн улирлын хэлбэлзлийг бууруулах;

14.2. Хот, суурин газрын захын дүүрэг, хороолол, хөдөөгийн орлого багатай иргэдэд гахай, шувуу, зөгий, туулайн аж ахуй эрхлэх, төмс, хүнсний ногоо, жимс, жимсгэнэ тариалахад нь санхүүгийн болон арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх асуудлыг судалж, санал боловсруулах;

14.3. "Сүүний үхэр" дэд хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлэн хот суурингийн орчимд фермерийн аж ахуй эрхлэгчдэд хөрөнгө оруулалт, мэргэжил, арга зүйн дэмжлэг үзүүлж үйлдвэрлэл, үйл ажиллагааг нь тогтворжуулах асуудлыг судалж санал боловсруулах;

14.4. "Өндөг", "Загас" төсөл хэрэгжүүлж хот суурингийн хүн амын хэрэгцээг хангах, хөдөөгийн хүн амын хүнсний хэрэглээний нэр төрөл, орлогыг нэмэгдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх;

14.5. "Тариалангийн техник шинэчлэл", "Усалгаатай тариалан", "Бордоо", "Ургамал хамгаалал" төсөл боловсруулан хэрэгжүүлж газар тариалангийн үйлдвэрлэлийг эрчимжүүлэн гурил, төмс, хүнсний ногооны дотоодын үйлдвэрлэл, хангамжийг тогтворжуулж, экспортлох боломж бүрдүүлэх;

14.6. "Таримлын нэр төрлийг нэмэгдүүлэх" төсөл хэрэгжүүлж шар будаа, тосны ургамал, хөх тариа, вандуй, шар буурцгийн тариалан эрхлэгчид, боловсруулах үйлдвэрт хөрөнгө оруулалт, зээлийн дэмжлэг үзүүлж, эдгээр таримлын импортыг бууруулах асуудлыг судалж, санал боловсруулах.

15. Хөтөлбөрийн 10.1.5 дахь зорилтын хүрээнд дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

15.1. Хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг боловсруулах, хадгалах, тээвэрлэх, борлуулах үйл ажиллагаанд дэвшилтэт технологи нэвтрүүлж, үйлдвэрлэгчээс хэрэглэгч хүрэх дамжлагад хүнсний тэжээллэг чанарыг алдагдуулахгүй байх нөхцөл бүрдүүлэх;

15.2. Хөдөө аж ахуйн гаралтай түүхий эд борлуулах худалдааны нэгдсэн сүлжээ бий болгоход дэмжлэг үзүүлэх;

15.3. Нийгмийн эмзэг бүлэгт хоол, тэжээлийн дэмжлэг үзүүлэх дэд хөтөлбөр хэрэгжүүлэх;

15.4. Өрхийн мал аж ахуй болон газар тариалан эрхлэх үйл ажиллагаа, орлого нэмэгдүүлэх бусад арга хэмжээнд төв, орон нутгийн захиргааны байгууллага, төрийн бус байгууллага, хандивлагчаас олгож байгаа дэмжлэг тусламжийг нэгдсэн удирдлага, зохицуулалт, тайлан мэдээлэлтэй болгох.

16. Хөтөлбөрийн 10.1.6 дахь зорилтын хүрээнд дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

16.1. Стратегийн болон гамшгийн үеийн хүнсний нөөцийг бүрдүүлэх, зарцуулах, нөхөн бүрдүүлэх эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгож, гамшгийн үед хүн амын хүнсний хэрэглээний хоногийн нормыг тогтоож мөрдүүлэх;

16.2. Гамшиг болон эдийн засгийн тогтворгүй байдал, хүнсний хомсдлын үед улсын нөөцөд байвал зохих хүнсний бүтээгдэхүүний нэр төрөл, тоо хэмжээг шинэчлэн тогтоож, нөөц бүрдүүлэх;

16.3. Улсын нөөцийн агуулахуудыг хүнсний бүтээгдэхүүн удаан хугацаагаар хадгалах шаардлагад нийцүүлэн тоноглож, хүчин чадлыг нь нэмэгдүүлж, бүс нутгийн онцлогийг харгалзан зохистой байршуулах;

16.4. Аймаг, сумын түвшинд гамшгийн үед хэрэглэх хүнсний гол нэрийн бүтээгдэхүүний нөөцтэй байх арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх;

16.5. Гамшгийн үед хоол тэжээлийн дуталд өртөмтгий бага насны хүүхэд, жирэмсэн болон хөхүүл эхэд хүнсний тусламж үзүүлэх, тэдгээрийг

аминдэм, эрдсийн бэлдмэлээр хангахад чиглэгдсэн нөөц бий болгож хэрэгжүүлэх механизм бүрдүүлэх.

17. Хөтөлбөрийн 10.1.7 дахь зорилтын хүрээнд дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

17.1. Хөдөө аж ахуй, хүнсний үйлдвэрүүдийн хоршсон цогцолбор бий болгоход татвар, зээл, санхүүгийн түрээсийн болон хөрөнгө оруулалтын дэмжлэг үзүүлэх асуудлыг судалж, санал боловсруулах;

17.2. Хот, суурингийн хүн амыг үйлдвэрийн аргаар боловсруулсан мах, сүүгээр хангах шаардлагад нийцүүлэн үйлдвэрүүдийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлж, технологийн шинэчлэл хийхэд дэмжлэг үзүүлэх асуудлыг судалж, санал боловсруулах;

17.3. Аймаг, сум, суурин газруудын хэрэглээнд тохирсон бага, дунд хүчин чадал бүхий мах, сүү, хүнсний ногоо боловсруулах жижиг үйлдвэр, цех байгуулах үүсгэл санаачилга болон энэ чиглэлийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих;

17.4. Экологийн цэвэр хүнсний бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг урамшуулан дэмжиж, тэдгээрийг үндэсний болон олон улсын түвшинд Монголын газар зүйн заалттай бүтээгдэхүүнд бүртгүүлэх арга хэмжээ авах;

17.5. Бэлчээрийн малын мах, сүү, экологийн цэвэр орчинд ургуулсан төмс, хүнсний ногоо, байгалийн жимсгийг шилдэг технологиор боловсруулж, гадаад зах зээлд "Монгол брэндийн хүнс" нийлүүлэхийг дэмжих.

18. Хөтөлбөрийн 10.1.8 дахь зорилтын хүрээнд дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

18.1. Бод малыг эзэмжүүлэх, тамгалах арга хэмжээг хэрэгжүүлж, малын эрүүл мэнд, бүтээгдэхүүний гарал үүсэл, чанар, аюулгүй байдалд хяналт тавих;

18.2. Мал нядалгааны газар, сүү хүлээн авах цэгүүдийн үйл ажиллагаанд эрүүл ахуйн зохистой дадлыг нэвтрүүлж гэрчилгээжүүлэх;

18.3. Хүнсний боловсруулах үйлдвэрт хэрэглэх хүнсний нэмэлт, туслах түүхий эдийн бүртгэл, хяналтыг боловсронгуй болгох;

18.4. Хүнсний бүтээгдэхүүн дэх малын эм, бэлдмэл, пестицид, бусад химийн бодисын үлдэгдэл, хүнд металл болон өвчин үүсгэгч нянгийн бохирдлыг хянах, тандах чиглэлээр төсөл боловсруулан хэрэгжүүлэх;

18.5. Хүнсний боловсруулах үйлдвэрүүдэд аюулын дүн шинжилгээ болон эгзэгтэй цэгийн хяналтын тогтолцоо (НАССР), Хүнсний аюулгүй байдлын чанарын удирдлагын тогтолцоо (ISO9001), Хүнсний хэлхээ (дамжлагуудын)-ний хяналтын тогтолцоо (ISO22000:2007)-г нэвтрүүлэх;

18.6. Хүнсний боловсруулах үйлдвэрүүдийн үйл ажиллагаанд магадлан итгэмжлэл хийж зэрэглэл тогтоох;

18.7. Хүнсний бүтээгдэхүүний сав, баглаа боодлын стандарт, техникийн нөхцөлийг олон улсын нийтлэг жишигт нийцүүлэн шинэчлэх;

18.8. Түргэн гэмтэх хүнсний бүтээгдэхүүнийг зориулалтын тээврийн хэрэгслээр тээвэрлэх, борлуулах шат дамжлагад хөргүүртэй тоног төхөөрөмж ашигладаг нөхцөлийг бүрдүүлэх;

18.9. Чанар, аюулгүй байдлын шаардлага хангаагүй, хадгалах хугацаа дууссан хүнсний бүтээгдэхүүнийг борлуулалтын сүлжээнээс буцаан татах, устгах журмыг боловсруулан хэрэгжүүлэх;

18.10. Нийтийн хоолны үйлчилгээ, хүнсний худалдаа эрхлэгчид, сургууль, цэцэрлэгийн хүүхдийн хоол тэжээл бэлтгэн нийлүүлэгчдийг эрүүл ахуйн зохистой дадал мөрдүүлэх сургалтад хамруулах.

19. Хөтөлбөрийн 10.1.9 дэх зорилтын хүрээнд дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

19.1. Хүнсний аюулгүй байдлын шинжилгээний лабораториудад Монгол Улсын болон олон улсын стандарт нэвтрүүлж, зэрэглэл тогтоох;

19.2. Хүнсний бүтээгдэхүүн импортлогч аж ахуйн нэгжүүдийг сонгон шалгаруулж зөвшөөрөл, тохирлын гэрчилгээтэй болгох замаар импортын хүнсэнд хяналт тавих;

19.3. Түргэн муудах хүнсний бүтээгдэхүүн импортын талаар экспортологч оронтой байгуулсан гэрээ, хэлцлийг олон улсын жишигт нийцүүлэн хянах, шинэчлэх асуудлыг судалж хэрэгжүүлэх;

19.4. Генийн өөрчлөлт бүхий хүнсний бүтээгдэхүүнд чанар, аюулгүй байдал, эрсдлийн үнэлгээ хийх шалгуур үзүүлэлтийг тогтоож мөрдүүлэх.

20. Хөтөлбөрийн 10.1.10 дахь зорилтын хүрээнд дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

20.1. Хүн амын ундны усны хэрэгцээнд тохиромжгүй усыг цэнэгжүүлэх технологийг боловсруулж нэвтрүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх;

20.2. Усны нөөц хомс бус нутгуудад цас, борооны усыг нөөцлөх сан байгуулж, хүн амын хэрэгцээ, мал аж ахуй, газар тариаланд ашиглах;

20.3. Хөдөөгийн хүн амын ундны усны эх үүсвэрүүдэд шинжилгээ хийж, усны эх үүсвэрийн дэргэд түүний чанарын талаар анхааруулах тэмдэгтэй болгох арга хэмжээ авах;

20.4. Хөдөөгийн хүн амын унданд хэрэглэж байгаа усны эх үүсвэрт эрүүл ахуйн хамгаалалтын бүс тогтоож, бохирдлоос хамгаалах, мал, амьтан услах цэгүүдийг хүний унданд хэрэглэдэг худаг, булаг, шандаас зайдуу болгон тусгаарлах;

20.5. Хүн амын ундны усны эрүүл ахуйн хамгаалалтын бүсэд ашигт малтмал эрэх, хайх, ашиглахыг хориглох үйл ажиллагааг судалж, холбогдох хууль тогтоомжид тусган хэрэгжүүлэх;

20.6. Усаар дамжин халдварлах өвчний тандалт хийх судалгаа, мэдээллийг сайжруулах.

21. Хөтөлбөрийн 10.1.11 дэх зорилтын хүрээнд дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

21.1. Хүн амын насны онцлог, хүйсний ялгааг харгалзан хоол тэжээлийн сургалтын хөтөлбөр,

стандарт бий болгож, сургагч багш, сайн дурын ажилтан бэлтгэх;

21.2. Хот, хөдөөгийн боловсрол, эрүүл мэндийн байгууллагыг түшигэн зохистой хооллолтыг дэмжих танхим бий болгож, байнгын сургалт явуулах;

21.3. Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, төрийн болон хувийн хэвшлийн байгууллага, аж ахуйн нэгж, айл өрх, иргэдийн дунд зохистой хооллолтыг дэмжих хөдөлгөөн, санаачилга өрнүүлж урамшуулан дэмжих;

21.4. Хоол судлалын чиглэлийн судалгаа, эрдэм шинжилгээний болон мэдээлэл боловсруулах ажлыг төрөөс дэмжих.

22. Хөтөлбөрийн 10.1.12 дахь зорилтын хүрээнд дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

22.1. Хүүхдийг 6 сар хүртэл нь эхийн сүүгээр дагнан хооллож, цаашид нэмэгдэл хоолонд оруулан хоёр нас хүртэл нь эхийн сүү хөхүүлэхийг бүх талаар урамшуулан сурталчлах;

22.2. Хот, суурин газруудад тураал, цус багадалт, рахит зэрэг хоол тэжээлийн дуталтай хүүхдийг эмчлэх сувиллын газар, мөн эмчилгээний болон бага насны хүүхдийн нэмэгдэл хоол үйлдвэрлэх үйлдвэр, цех бий болгох зэргээр хүнсний тэжээллэг чанар, хүртээмжийг дээшлүүлэхэд төрөөс дэмжлэг үзүүлж, иргэн, аж ахуйн нэгжийн оролцоог сайжруулах;

22.3. Бага насны хүүхдийн өсөлт, хөгжлийг тогтоосон хугацаанд нь өрхийн эмч нар хэмжих, мэдээлэх, түүний мөрөөр эмчлэн сувилах ажлыг сайжруулж, өсөлт хөгжлийн үндэсний мэдээллийн сан бүрдүүлэх;

22.4. Цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын сургууль болон коллеж, их, дээд сургууль, мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн төвийн дэргэдэх хоолны газарт чанартай, аюулгүй хүнсний бүтээгдэхүүн, түүхий эд нийлүүлэх үйлдвэр, үйлчилгээний газар, цэгийг шалгаруулж, байнгын хяналт тавьж ажиллах;

22.5. Сургуулийн "Үдийн цай" хөтөлбөрийн хүрээнд олгож байгаа хүнсний тэжээллэг чанар, аюулгүй байдлыг сайжруулж 60-аас доошгүй хувьд сүү, цагаан идээ хэрэглэдэг болох;

22.6. Шар сүү, жимс, жимсгэнэ, арвай, хөх тариа, хивэг, дотор мэх зэрэг уураг, аминдэн, эрдэс бодисоор баялаг түүхий эдээр тусгай зориулалтын хүнсний бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж, бичил бодисын дуталд өртөмтгий бүлгийн хүн амыг хангахад төрөөс дэмжлэг үзүүлэх;

22.7. Аминдэн, эрдсийн бэлдмэл нийлүүлэгчийг тогтоож, нэн тэргүүнд бага насны хүүхэд, хөхүүл болон жирэмсэн эмэгтэйдүүдийн эрэлт хэрэгцээг тогтвортой хангах арга хэмжээ авах;

22.8. "Халдварт бус архаг өвчнөөс сэргийлэх, хянах" II шатны хөтөлбөр боловсруулан хэрэгжүүлэх.

23. Хөтөлбөрийн 10.1.13 дахь зорилтын хүрээнд дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлнэ:

23.1. Баяжуулсан хүнсний бүтээгдэхүүний талаар баримтлах бодлого боловсруулан хэрэгжүүлж, үйлдвэрлэл, хэрэглээ, үр дүнг хянах, мэдээлэх үйл ажиллагааг сайжруулах;

23.2. Хүнсний бүтээгдэхүүнийг баяжуулах бичил бодисын импортыг нэмэгдүүлж, баяжуулсан хүнсээр дотоодын зах зээлийг хангаж, хүн амын дунд зохистой дадал төлөвшүүлэх замаар баяжуулсан хүнсний хэрэглээг нэмэгдүүлэх;

23.3. Хүнсний бүтээгдэхүүнийг А, Д, Е аминдэм, эрдэс бодисоор баяжуулах технологийг нэвтрүүлэхэд аж ахуйн нэгж, эрдэм шинжилгээний болон төрийн бус байгууллагын оролцоог нэмэгдүүлэх;

23.4. Зохицуулах үйлчилгээтэй хүнсний бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх.

Зургаа. Хүлээгдэж байгаа үр дүн, хөтөлбөрийн шалгуур үзүүлэлт

24. Нэгдүгээр тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд дараахь үр дүнд хүрсэн байна:

2009-2012 онд:

24.1. Хүнсний баталгаат байдлыг хангахад чиглэгдсэн хөрөнгө оруулалт, зээл, даатгал, санхүүгийн түрээсийн эрх зүй, эдийн засгийн орчин бүрдэж, үйлчилгээ 2007 оныхоос 2.5 дахин нэмэгдсэн байна.

24.2. Хүнсний боловсруулах үйлдвэрүүдэд боловсруулсан бүтээгдэхүүний хэмжээ 2007 оныхоос 30 хувиар нэмэгдсэн байна.

24.3. Хүнсний аюулгүй байдлын хяналтын бүтэц, зохион байгуулалтын шинэ тогтолцоонд шилжиж, нэгдсэн арга зүй, удирдлага, мэдээллийн тогтолцоотой болсон байна.

2013-2016 онд:

24.5. Хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүний чанар, эрүүл ахуй, ариун цэврийн хяналт олон улсын нийтлэг жишигт хүрсэн байна.

24.6. Хүнсний баталгаат байдлын үнэлгээг олон улсад хэрэглэдэг нийтлэг арга, үндэсний стандартад нийцүүлэн хийж, үр дүнг нийтэд мэдээлдэг болсон байна.

25. Хоёрдугаар тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд дараахь үр дүнд хүрсэн байна:

2009-2012 онд:

25.1. Хот, суурингийн орчимд сүүний үүлдрийн 8.0 мянгаас доошгүй үнэтэй фермерийн аж ахуй бий болж 20.0 мянгаас доошгүй тонн сүүг үйлдвэрийн аргаар боловсруулж, хүн амын хэрэгцээнд нийлүүлдэг болсон байна.

25.2. Мах үйлдвэрлэлийн хэмжээ 2007 оныхоос 35 хувиар нэмэгдэж, үйлдвэрийн аргаар 50.0 мянган тонн мах бэлтгэж, 20.0 мянган тонн мах экспортлоно. Үүнээс 10.0 мянган тонныг эрчимжсэн аж ахуйгаас бэлтгэдэг болсон байна.

25.3. Хүн амын мах, сүү, гурил, төмс, хүнсний ногооны хэрэгцээг бүрэн, өндөгний 65-70, цөцгийн тосны 15, загасны 15, ургамлын тосны 5-10

хувийг дотоодын үйлдвэрлэлээр хангадаг болсон байна.

25.4. Гурил, цагаан будаа, элсэн чихрийн 10-14 хоногийн аюулгүйн нөөцийг бий болгож, хүнсний буудайн стратегийн нөөцийг нийт хэрэгцээний 30-35 хувьд хүргэж, байршлыг шинэчлэн тогтоож хангамж, үнийг тогтворжуулсан байна.

25.5. Усалгаатай нөхцөлд буудай тариалах талбай 53.0 мянган га-д хүрч, нийт ургацны 25-аас доошгүй хувийг усалгаатай талбайгаас авдаг болно.

25.6. Таримлын нэр төрөл, сэлгээний ээлжийн тоо нэмэгдэж, цулгүй уриншийн хувийн жин 20 хувиар буурна.

25.7. Хүнсний боловсруулах үйлдвэрүүдэд технологийн шинэчлэл хийгдэж, хот, суурингийн хэрэгцээнд нийлүүлэх махны 30 хувийг, сүүний 20 хувийг үйлдвэрийн аргаар боловсруулдаг болсон байна.

25.8. Нийт сумын 25-аас доошгүй хувь нь хүнсний бөөний худалдааны сүлжээнд хамрагдсан байна.

2013-2016 онд:

25.9. Хот орчмын сүүний чиглэлийн фермерийн аж ахуйнуудаас жилд 40.0 мянган тонн сүү нийлүүлдэг болж, үйлдвэрийн аргаар боловсруулах сүүний хэмжээг 2012 оныхоос 2 дахин нэмэгдүүлнэ.

25.10. Махны экспортыг 38.0 мянган тоннд хүргэж, хот суурингийн хүн амын хэрэгцээт махны 60-аас доошгүй хувийг үйлдвэрийн аргаар боловсруулдаг болсон байна.

25.11. Өндөгний хэрэгцээг бүрэн, цөцгийн тосны 20, загасны 25, жимсний 15, будааны 5, ургамлын тосны 40-өөс доошгүй хувийг дотооддоо үйлдвэрлэдэг болсон байна.

25.12. Гамшгийн үеийн нөөцийн гурилыг 20 хоногийн, цагаан будаа, элсэн чихрийг 15 хоногийн хэрэгцээтэй тэнцэх, стратегийн нөөцийн улаан буудайг нийт хэрэгцээний 50 хувьд хүргэсэн байна.

25.13. Газар тариаланд хэрэглэх бордооны 30 хувийг, ургамал хамгааллын бодисын 20 хувийг дотооддоо үйлдвэрлэж, газар тариалангийн чиргүүл, дүүжин машины 50 хувь, өөрөө явагч техникийн 70 хувийг шинэчилсэн байна.

25.14. Бүх сумын 60-70 хувь нь бөөний худалдааны сүлжээ, салбартай болсон байна.

25.15. Хот суурингийн орчимд хөдөө аж ахуйн болон боловсруулах үйлдвэрийн 25-аас доошгүй цогцолбор бий болно.

26. Гуравдугаар тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд дараахь үр дүнд хүрсэн байна:

2009-2012 онд:

26.1. Мах, сүүний гарал үүсэл, эрүүл ахуй, ариун цэвэрт тавих хяналт сайжирна.

26.2. Хүнсний импортод урьдчилсан хяналтын тогтолцоо бий болно.

26.3. Хүнсний түүхий эдээс бэлэн бүтээгдэхүүн хүртэлх технологийн бүх шат

дамжлагад хяналтын нэгдсэн тогтолцоотой болсон байна.

26.4 Фермерийн аж ахуй, хүнсний бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэгчдийн 20-иос доошгүй хувь нь хөдөө аж ахуй, үйлдвэр, эрүүл ахуйн зохистой дадлуудыг эзэмшсэн байна.

26.5 Хүнсний түүхий эд, бүтээгдэхүүн дэх металлын үлдэгдэл, хорт бодисын хяналт, тандалтын чадавхи сайжирна.

2013-2016 онд

26.6 Хүнсний үйлдвэрүүдэд дотоод хяналтын тогтолцоо бүрэн нэвтэрч, чанар, аюулгүй байдлын шаардлага хангаагүй бүтээгдэхүүнийг зах зээлээс буцаан татах журам бий болж мөрдөгдөнө.

26.7 Хүнсний үйлдвэрүүдийн 60 хувьд аюулын дун шинжилгээ, эгзэгтэй цэгийн хяналт (НАССР), үйлдвэрийн эрүүл ахуйн зохистой дадал (GHP), үйлдвэрийн зохистой дадал (GMP) нэвтэрсэн байна.

26.8 Хөдөө аж ахуйн фермерүүдийн 55-аас доошгүй хувьд нь хөдөө аж ахуйн зохистой дадал (GAP) нэвтэрсэн байна.

26.9 Хоол хүнсээр дамжих өвчлөл буурсан байна.

27. Дөрөвдүгээр тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд дараахь үр дүнд хүрсэн байна:

2009-2012 онд:

27.1 Хүн амын хоол тэжээлийн сургалтын хөтөлбөр, стандартууд бий болж, 200-гаас доошгүй сургагч багш бэлтгэгдсэн байна.

27.2 Бүх аймгийн төв, нийслэлийн дүүрэгт бага насны хүүхдийн эмчилгээ-сувиллын хоолны газар, сургалтын танхим тус бүр 1-ээс доошгүй байгуулагдсан байна.

27.3 Зохицуулах үйлчилгээтэй болон баяжуулсан хүнсний үйлдвэрлэл 2007 оныхоос 50 хувь нэмэгдсэн байна.

27.4 Тав хүртэлх насны хүүхдийн дунд Д аминдэмийн дутал 1.2 дахин, уураг, илчлэгийн дутал, цус багадалт, А аминдэмийн дутал, жирэмсэн эмэгтэйчүүдийн цус багадалт тус бүр 1.5 дахин буурч, 7-12 насны хүүхдийн бахлуур 3 дахин багассан байна.

27.5 Нийгмийн эмзэг бүлэгт хоол тэжээлийн дэмжлэг үзүүлэх дэд хөтөлбөрийн шалгуур үзүүлэлт хэрэгжсэн байна.

2013-2016 онд:

27.6 Тав хүртэл насны хүүхдийн дундах тураал 3.8 хувь, өсөлт хоцролт 9.8 хувь, туранхай 0.2 хувь, Д аминдэмийн дутал 25 хувь, А аминдэмийн дутал 6 хувь, цус багадалт 10.7 хувь, 7-12 насны хүүхдийн бахлуур өвчний тархалт 3 хувь, хөхүүл эхчүүдийн дундах А аминдэмийн дутал 11.5 хувь, жирэмсэн эмэгтэйчүүдийн цус багадалт 10

хувь хүртэл буурч, Монгол Улсын Мянгань Хөгжлийн зорилт хангагдсан байна.

27.7 Хонот 5 нэгжээс бага жимс, хүнсний ногоо хэрэглэж байгаа хүн амын хувь 2012 оныхоос 50 хувь буурсан байна.

27.8 Хүн амд хүнс, тэжээлийн дэмжлэг үзүүлэх үндэсний тогтолцоог бүрдүүлсэн байна.

Долоо. Хөтөлбөрийн удирдлага, зохион байгуулалт

28. Хөтөлбөрийг улсын хэмжээнд хэрэгжүүлэх ажлыг уялдуулан зохион байгуулах, хяналт тавих үүрэг бүхий орон тооны бус Зөвлөл ажиллана.

29. Зөвлөлийн дарга, бүрэлдэхүүнийг Засгийн газраас тогтоосон журмын дагуу батална.

Найм. Хөтөлбөрийн санхүүжилт

30. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд дараахь хөрөнгийн эх үүсвэр ашиглана:

30.1. аж ахуйн нэгж, иргэдийн өөрийн хөрөнгө;

30.2. улсын төсөв;

30.3. орон нутгийн төсөв;

30.4. банкны зээл;

30.5. гадаад орон, олон улсын байгууллагуын буцалтгүй тусламж, хөнгөлөлттэй зээл;

30.6. дотоод, гадаадын иргэн, аж ахуйн нэгжийн хөрөнгө оруулалт.

Ес. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн шалгуур үзүүлэлт

31. Хөтөлбөрийн зорилт, үйл ажиллагаа тус бүрийн тухайн жилийн шалгуур үзүүлэлтийг хүнсний асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага, холбогдох төрийн захиргааны төв байгууллагатай хамтран энэхүү хөтөлбөрийн зургадугаар бүлэгт заасан хүрэх үр дүнгийн үзүүлэлтийг харгалзан жилийн эхэнд тогтоож мөрдөнө.

Арав. Хөтөлбөрийн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ

32. Хүнсний асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллага хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явцад хяналт-шинжилгээ хийх, үр дүнд үнэлгээ өгөх ажлыг холбогдох төрийн захиргааны төв болон төрийн захиргааны байгууллагатай хамтран зохион байгуулах бөгөөд шаардлагатай бол хөндлөнгийн байгууллагаар хяналт-шинжилгээ хийлгэж, дүнг Засгийн газарт жил бүрийн I улиралд багтаан мэдээлж байна.

Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газраас эрхлэн гаргав.
Хаяг: <<Төрийн мэдээлэл>> эмхэтгэлийн редакци

Улсын Их Хурлын Тамгын газрын
Хэвлэх хэсэгт хэвлэв.

Улаанбаатар-12
Төрийн ордон-128 тоот

☎ 262420 329612
Индекс 14003

☎ 329487

Хэвлэлийн хуудас 1.5